

*Пасека А.О.,**здобувач 4 курсу СО «Доктор філософії» ОНП «Філологія»
Донецького національного університету імені Василя Стуса
<https://orcid.org/0009-0009-1361-8356>*

МОРФОЛОГІЧНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ УРОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ

Анотація. У статті досліджено морфологічний спосіб творення урологічної термінологіки сучасної української мови як один із провідних механізмів формування галузевої медичної терміносистеми. Проаналізовано продуктивність суфіксального, префіксального та префіксально-суфіксального способів деривації, з'ясовано специфіку функціонування власне афіксів, суфіксоїдів і префіксоїдів у структурі урологічних термінів. Особливу увагу приділено словотвірним моделям, що забезпечують номінацію патологічних процесів, захворювань, клінічних станів, медичних маніпуляцій, інструментів та результатів лікування. Установлено, що найбільш продуктивним у межах урологічної терміносистеми є суфіксальний спосіб творення, представлений як питомими, так і запозиченими суфіксами, які виконують класифікаційну, узагальнювальну та семантико-диференційну функції. Проаналізовано семантичне навантаження суфіксів -ом(а), -іт/-ит, -ія, -оз, -ізм, -ація, -ання, -ор/-ер та з'ясовано їхню роль у формуванні іменникової урологічної термінологіки. З'ясовано, що зазначені форманти забезпечують точність номінації, системність термінів і можливість їх чіткої ієрархізації в межах галузі. Окремо розглянуто проблему статусу іншомовних словотвірних компонентів, які в науковій традиції трактують як кореневі або афіксальні елементи. Обґрунтовано доцільність їх кваліфікації як афіксоїдів із поділом на префіксоїди та суфіксоїди. Доведено, що префікси й префіксоїди грецького та латинського походження виконують локалізаційну, кількісну, якісну й оцінну функції, сприяючи інтернаціоналізації та уніфікації урологічної терміносистеми. Виявлено наявність словотвірної синонімії та антонімії, що забезпечує внутрішню впорядкованість і структурованість термінологічного масиву. Зроблено висновок, що морфологічний спосіб творення є ключовим чинником розвитку української урологічної термінології, а використання іншомовних дериваційних елементів відбувається відповідно до закономірностей українського словотвору. Перспективи досліджень пов'язані з аналізом словотвірної варіантності та функціонування урологічних термінів у сучасних фахових текстах.

Ключові слова: урологічна термінологія, морфологічний спосіб творення, словотвір, суфікс, префікс, афіксоїд, медична термінологіка.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток медичної науки, зокрема урології, зумовлює інтенсивне поповнення спеціальної термінологіки, що потребує системного лінгвістичного осмислення з погляду словотвірних механізмів. Особливу увагу в цьому контексті привертає морфологічний спосіб творення термінів, який посідає провідне місце в українській медичній терміносистемі. Водночас урологічна термінологіка як окремий сегмент медичної термінології досі не отри-

мала вичерпного й комплексного опису щодо продуктивності афіксів, специфіки їх семантичного навантаження та функціонування іншомовних словотвірних компонентів. Це зумовлює потребу детального аналізу морфологічних засобів творення урологічних термінів у сучасній українській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми творення медичної термінології неодноразово ставали об'єктом наукових студій українських і зарубіжних мовознавців. У працях Л. Томіленко [1] обґрунтовано провідну роль морфологічної деривації у формуванні галузевої термінологіки, зокрема іменникової, а також окреслено продуктивність суфіксального та префіксального способів словотворення. П. Селігей [2] здійснив ґрунтовний етимологічний аналіз запозичених суфіксів і суфіксоїдів, що широко використовуються в сучасній українській терміносистемі. Питання афіксоїдальної деривації та статусу суфіксоїдів у медичній термінології розглядаються в працях В. Малахової [4], О. Самойленко [5], Т. Лях [3], Н. Клименко [6] та ін. Водночас більшість досліджень має узагальнений характер і не спрямована безпосередньо на аналіз урологічної термінологіки, що засвідчує наявність лакун у вивченні словотвірної специфіки цієї підсистеми медичної термінології.

Мета статті – комплексний аналіз морфологічного способу творення урологічної термінологіки сучасної української мови з визначенням продуктивності суфіксальних, префіксальних та префіксально-суфіксальних моделей, а також з'ясуванням семантичних і функційних особливостей власне афіксів, суфіксоїдів і префіксоїдів у структурі урологічних термінів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У роботах вітчизняних дослідників медичної термінології найбільш продуктивним способом творення вважають морфологічний, а саме афіксацію (префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний способи). Крім того, що терміни штучно створюються на вимогу, вони ще мають певні словотвірні особливості. Сміслові значення термінів, утворених морфологічним способом, передається зазвичай мотивованою основою, афікси ж мають, переважно, значення узагальнювального характеру, що особливо показово на прикладі творення урологічних термінів-іменників, адже: «... у Словнику української мови у 20-ти томах нова іменникова термінологія становить близько 73 % від усієї галузевої лексики, утвореної за допомогою морфологічної деривації. Серед способів словотворення значною продуктивністю відзначаються суфіксальний, префіксальний способи й композиція, дещо нижча продуктивність спостерігається в суфіксально-префіксального способу та аббревіації» [1, с. 87]. Поява в слові суфікса сигналізує про наявність у нього певного узагальненого значення (реалізація семантичної функції), вира-

женого в спеціальній формі (реалізація структурної функції), за яким це слово потрапляє до певного лексико-граматичного класу слів (частини мови) та здатне виконувати в реченні певну синтаксичну роль (реалізація синтаксичної функції).

Суфіксальний спосіб творення серед морфологічних способів творення вирізняється своєю потужністю і частотністю. Для більш глибокого аналізу суфіксів української урологічної термінології ми використовуємо «Етимологічний словник запозичених суфіксів і суфіксодів в українській мові» П. Селігея [2].

Найбільш уживаними в урологічній термінології є:

а) суфікс -ом(а), який передає значення «морфологічне утворення, пухлина»: *аденома* (доброякісне новоутворення, що розвивається внаслідок гіперплазії), *гамартрома* (вузлове доброякісне новоутворення, що являє собою тканеву аномалію розвитку), *міома* (доброякісне гормонозалежне утворення, яке розвивається з м'язових та сполучних клітин матки), *ліпома* (доброякісна пухлина із жирової тканини, іноді множинна), *саркома* (злоякісна пухлина сполучної тканини), *хоріонкарцинома* (найбільш агресивний варіант пухлин яєчка, частіше зустрічається у дорослих) тощо;

б) суфікс -іт/-ит, що передає значення «запалення; гостре запальне захворювання органу або тканини», наприклад: *везикуліт* (запалення сем'яних пухирців), *епідидиміт* (запалення придатка яєчка), *епідидимоорхіт* (запалення яєчка і його придатка), *каверніт* (запалення печеристих тіл пеніса), *паранефрит* (запалення навколониркової жирової тканини), *парацитит* (запалення жирової тканини навколо сечового міхура), *простатит* (запалення передміхурової залози), *уретрит* (запалення слизової оболонки сечовипускного каналу) тощо;

в) суфікс -ія(а) є багатозначним, передаючи значення «опредметнена якість», в урології найчастіше використовується у термінах, що позначають хворобу, аномальний стан, наприклад: *агенезія* (недорозвинення органу або повна його відсутність у результаті порушення розвитку плода на ранніх стадіях), *аплазія* (уроджена відсутність або недорозвинення органу), *бактеріурія* (стан, при якому в посіві сечі виявляється зростання бактерій), *гемоспермія* (хворобливий стан, що характеризується домішками крові в еякуляті), *гінекомастія* (захворювання, що проявляється збільшенням у розмірах грудних залоз від 1 до 10 см у чоловіків, внаслідок розростання жирової або залозистої клітковини), *гіперазотемія* (підвищена концентрація в крові продуктів переробки білків, що містять азот (сечовина, креатинін тощо)), *ліпідурія* (наявність у сечі ліпідів) тощо;

г) суфікс -оз, який має значення «опредметнена дія, стан» (*ацидоз* (підвищена кислотність крові, шлункового соку та тканин організму внаслідок зміни кислотно-лужної рівноваги)) або «незапальний патологічний процес, хронічний хворобливий стан»: *гідронефроз* (уроджене або набуте захворювання, що характеризується дилатацією миски та чашок, порушенням функції нирки внаслідок функціонального чи органічного звуження мисково-сечовідного сегменту), *мультикістоз нирки* (аномалія розвитку, при якій паренхіма однієї із нирок повністю заміщена великими кістами, сечовід закінчується сліпо, нирка не функціонує), *нефротоз* (патологічний стан нирки, при якому вона зміщується за межі своєї фізіологічної рухливості), *нефросклероз* (зморщення нирки внаслідок розвитку в ній рубцевої тканини), *парафімоз* (защемлення головки статевого пруття у ділянці вінцевої борозни) тощо;

г) суфікс -ізм/-изм, що має значення «властивість», іноді «вада» / «хвороба», як-то: *анаболізм* (реакції синтезу необхідних клітинних речовин, у яких енергія, отримана у катаболічних реакціях), *крипторхізм* (системне захворювання, що характеризується порушенням процесу опущення яєчка в калитку), *монорхізм* (уроджена відсутність одного з яєчок), *поліорхізм* (наявність додаткового яєчка з однієї або обох сторін) тощо;

д) суфікс -анн-, який має значення «опредметнена дія»: *бужування* (розширення звужених ділянок сечових шляхів спеціальним інструментом – бужем), *дренування* (метод лікування та діагностики в медицині, що передбачає виведення з природних чи патологічних порожнин тіла людини різного вмісту), *сканування радіоізотопне* (одержання зображення органу, насиченого радіоактивним ізотопом), *сечовипускання* (процес виведення сечі з організму (з сечового міхура)) тощо;

е) суфікси -ор, -ер, що від початку мали значення «особа», а значення «пристрій, механізм, знаряддя праці» розвинулось у мовах, що його запозичили: *ділятатор* (медичний інструмент, який використовується для дослідження та розширення трубчастих органів), *екстрактатор* (апарат для розділення рідких або твердих речовин за допомогою селективних розчинників (екстрагентів)), *катетер* (виріб медичного призначення у вигляді порожнистої трубки, призначений для з'єднання природних каналів, порожнин тіла, судин з зовнішнім середовищем для їх дреноування, введення в них рідин та газів, промивання, або проведення через них хірургічних інструментів), *літотриптор* (апарат, який застосовують для безконтактного ударно-хвильового дроблення конкрементів, що утворились у тілі людини) тощо;

є) суфікс -ач, який використовується переважно для творення іменників від дієслів недокожаного виду, що в досліджуваній терміносистемі називають предмет, за допомогою якого виконують дію: *тримач*, *розишрювач*;

ж) суфікс -аз (має значення «стояти, стояння»), що вважають загалом малопродуктивним, утім в урологічній термінології він досить активний: *гомеостаз* (система узгоджених відгуків організму, спрямованих на забезпечення, підтримання або відновлення сталості його внутрішнього середовища), *стаз* (*сечовий*) (уповільнення або припинення природної течії сечі по сечових шляхах); цей суфікс необхідно відрізнити від схожого -іаз, що має значення «незапальний хворобливий процес або стан»: уролітіаз (захворювання, що виникає на тлі порушення обмінних процесів, характеризується утворенням каменів в різних відділах сечової системи);

з) суфікс -ат/-ят, який в урології має значення «предмет або речовина, що є об'єктом або наслідком дії»: *еякулят* (фізіологічна рідина з багатокомпонентним складом, суміш секретів різних органів чоловічої статевої системи, що виділяється в результаті еякуляції), *урат* (органічна сполука, яка утворюється в організмі людини та інших ссавців як результат розпаду пуринових сполук), *оксолат* (солі та ефіри щавлевої кислоти, найкислішої та найкорозійнішої, є кінцевими продуктами метаболізму деяких кислот);

и) суфікс -ація(а), що в урологічній термінології має значення «опредметнена дія або наслідок дії»: *вапоризація* (гідротерапевтична процедура місцевого застосування), *енуклеація яєчок* (вилушування паренхіми яєчок);

і) суфікс -озн-, який позначає «уражений, хворий, патологічний», як-от: *апостематозний* (такий, у якому розвинулися

множинні гнійнички (апостеми)), *кавернозний* (такий, у якому внаслідок руйнування тканини живого органу в процесі хвороби виникають порожнини (каверни)), *кістозний* (такий, що має структури капсульного типу, порожнини яких заповнені рідким або кашкоподібним вмістом) тощо.

Близькими до суфіксів є такі структурні компоненти слова, як суфіксоїди. Такі структурні компоненти у вітчизняній лінгвістичній традиції кваліфікують по-різному. Т. Лях дотримується думки, що такі компоненти треба кваліфікувати як суфікси [3]. В. Малахова та О. Самойленко вважають, що ці словотвірні компоненти є «афіксоїдами», які залежно від позиції у слові поділяються на «префіксоїди» та «суфіксоїди» [4, с. 113; 5]. Утім найгрунтовніші дослідження з цього питання маємо в роботах Н. Клименко, яка стверджує, що не можна на підставі «твердження про те, що ні один з цих комплексів з відповідним значенням не зустрічається як коренева частина в жодному слові, вважати ці морфеми суфіксами. Інакше до розряду суфіксів доведеться віднести й такі перші компоненти складних слів, як фено-, філо-, фізіо-, фіто-, моно-, орто-, стено-, топо-, хроно-, зоо-, біо-, авто- тощо. УРС фіксує 1945 таких слів. Нам здається доцільнішим розглядати їх як корені, а не як суфікси» [6, с. 87].

Зауважимо, що таких компонентів в урологічній термінології набагато більше за наведений нижче перелік (ми описали тільки найуживаніші на сьогодні в урологічній термінології). Наприклад: а) компонент -том- (відповідник українського -різ-), який має значення «розрізати»: *люмботомія*, *нефролітомія*, *ретеролітомія*, *уретротомія*; б) схожий компонент -ектом-, що передає значення «видаляти»: *аденомектомія*, *орхектомія*, *простатектомія*; в) компонент -урій-, який має значення «сеча»: *ліпідурія*, *олігурія*, *пневматурія*, *фосфатурія*, *хілурія* тощо; г) компонент -лог, що передає значення «носії певної спеціалізації, знань», як-то: *андролог*, *гінеколог*, *нефролог*, *уролог* тощо; г) компонент -граф-, який має значення «зображення чогось», як-то: *вазографія*, *кімоурографія*, *пієлографія*, *томонефрографія*, *томоурографія*, *цистографія* тощо; д) компонент -метр-, що має значення «вимірювання чогось»: *цистометрія*; е) компонент -скоп-, який має значення «огляд»: *нефроскоп*, *уретероскоп*, *цистоскоп* тощо; е) компонент -алгі-, що має значення «відчуття болю»: *міалгія*, *цисталгія*; ж) компонент -паті-, який передає значення «хвороба»: *нефропатія*, *уропатія* тощо; з) компонент -топ-, що має значення «місце, розміщення»: *дистопія*, *ектопія* тощо; и) компонент -трипси-, який у медицині має значення «розчавлення, подрібнення; дроблення»: *літотрипсія*, *нефролітотрипсія* і под.

Перелічені компоненти найчастіше приєднуються як другий чи третій компонент у слові, утім є й такі терміни, де ці компоненти мають іншу позицію, наприклад: *триптор* (пор. *літотрипсія*), *топограф* (пор. *дистопія*), *патолог* (пор. *психопат*), *уролог* (пор. *олігурія*) тощо.

Наступним після суфіксів продуктивним словотвірним афіксом для творення урологічної термінології виступають різноманітні префікси. Для творення українських урологічних термінів використовуються власне українські префікси без-, від-, між-, над-, під-, при-, о-/от-, за-, пере-, пів-, при-, пере-, про-, роз-, су- та іншомовні префікси: а-, де-, диз-/дис-, е-, ек-, ре-, пері-, суб-, су- тощо [7; 8; 9].

Для творення медичних термінів використовують переважно префікси грецького та латинського походження. Серед найактивніших префіксів в українській урологічній терміноло-

гії можна назвати: а-/ан-, апо-, анти-, де-, ди-, дис- тощо. Названі вище префікси використовують для означення протилежних понять, уточнення локації, процесу, кольору, форми тощо.

Лінгвісти, які досліджують термінологію, вказують на те, що деякі запозичені префікси є синонімічними до власне українських префіксів. Наприклад, *ана-* – проти-, *dis-* – роз-, *in-* – не-, *inter-* – внутрішньо-, *peri-* – навколо-, *sub-* – під- тощо.

Запозичені префікси наразі активно функціонують в урологічній термінології, посівши помітне місце в системі українського словотвору. Мовознавці вважають, що «активне залучення подібних іншомовних елементів у сучасне українське словотворення сприяє загальній активізації префіксального способу творення іменників» [1, с. 92].

Префікс а-/ан- є синонімічним до власне-українського префікса без- та вживається на позначення відсутності того, що виражає мотивована основа: *агенезія нирки* (відсутність навіть зачатків ниркової тканини), *анорхізм* (уроджена відсутність обох яєчок), *аплазія передміхурової залози* (відсутність передміхурової залози, вроджена аномалія), *анурія* (відсутність сечі в сечовому міхурі), *атрезія* (відсутність природного отвору або каналу (вроджена або набута)) тощо.

Префікс ана- в урологічних термінах не є продуктивним, має значення «порушення, розлад, зворотна дія»: *анаболізм*, *анаплазія*, *анафілаксія* тощо.

Синонімічними в українській мові є префікси анти- та проти-: раніше ці префікси приєднувалися до похідних основ залежно від походження: префікс анти- приєднувався переважно до основ іншомовного походження, префікс проти- до власномовних основ. Із часом ця відмінність нівелювалася, що спричинило виникнення термінів-варіантів з використанням обох префіксів у семантично еквівалентних термінах [4]. Утім, в урологічній термінології цей префікс не є продуктивним, на відміну від медичної термінології загалом, де обидва префікси є дуже продуктивними, наприклад: *антибіотик*, *антидот*, *антитіло*; *антивірусний* (протівірусний), *антигігієнічний*, *антигемофільний*, *антитоксичний*, *антипіретичний*, *протизапальний*, *протизаплідний*, *протитуберкульозний*, *протигрипозний* тощо.

Для позначення відхилення, відокремлення, завершення, втрати вживається префікс апо-: *апостематозний пієлонефрит* (гнійно-запальний процес з утворенням численних дрібних гнійників (апостем) переважно в кірковому шарі нирки).

Аналогічно видається ситуація із префіксом de- (перед голосними варіант des-), який має значення «знищення, видалення, усунення, звільнення від чогось», наприклад: *деблокатор*, *дегенерація*, *дезінфекція*, *декомпенсація*. У клінічній термінології цей префікс є досить активним, тоді як в урологічній майже не використовується.

Префікс дис- має значення «позбавлення, усунення, заперечення, відокремлення» й активно використовується в урологічній термінології, наприклад: *дисплазія нирки* (вроджене зменшення розмірів нирки із порушенням розвитку паренхіми і зниженням функції), *дистопія нирки* (вроджене неправильне розміщення нирки), *дистрофія нирки* (порушення обміну речовин у високоспеціалізованих паренхіматозних клітинах) тощо.

Латинські префікси е-, екс- та грецький ек- мають значення «з, із, рух із середини назовні, перебування зовні» і є доволі продуктивними в урологічній термінології: *евентерація* (випадіння внутрішніх органів із черевної порожнини через дефект

її стінки), *енуклеація яєчок* (відділення паренхіми яєчка від внутрішньої поверхні білкової оболонки), *ектопія вічка сечоводу* (неправильне закінчення сечоводу, коли замість сечового міхура сечовід закінчується у сечовипускному каналі, піхві, шийці матки, промежині, прямій кишці, сім'яних міхурцях) тощо.

На перший погляд, ситуація із запозиченими компонентами анти-, архі-, гіпер-, гіпо-, ехо-, екто-, енто-, екзо-, інтра-, моно-, мульти-, полі- тощо видається подібною до ситуації з компонентами, про які йшлося вище (-том, -лог, -метр, -граф, -скоп тощо). Проте такі компоненти відрізняються один від одного їхньою позицією у слові, можливістю змінювати цю позицію та обсягом (залишками) лексичного значення. На відміну від, наприклад, компонентів -лог, -метр, -граф, що можуть вживатись як у препозиції до наступного кореня, так і в постпозиції, компоненти гіпер-, гіпо-, екто-, інтра- можуть вживатись у складному слові тільки у препозиції до наступного кореня. Тож пропонуємо такі компоненти, як -лог, -метр, -граф кваліфікувати як корені запозичених з інших мов лексем, а компоненти гіпер-, гіпо-, екто-, інтра-, що більше втратили у своєму лексичному значенні та виконують функцію префіксів, як префіксоїди, що являють собою генетичні корені.

Префіксоїд екстра- у латинізмах та грецизмах виражає найвищий ступінь прояву чогось. Проте в урологічній термінології, як і в медичній загалом має значення «зовні, перебування зовні, за межами чогось», наприклад: *екстракція каменів сечоводу* (виймання каменів із сечоводу спеціальними інструментами), *екстракавальне розміщення ниркової вени* (перехрещення із нирковими артеріями, що призводить до порушення венозного відтоку від нирки) тощо. Антонімічним до префікса екстра- є префікс інтра- (позначення розташування або введення чогось у межах того, що називає похідна основа).

Префіксоїд енто- має значення «усередині, перебування в межах чогось», як-то: *ендолюмінальна ультрасонографія* (сучасний метод, заснований на введенні спеціальних УЗ-зондів у порожнисті органи), *ендоскопія* (інноваційний і безпечний метод дослідження внутрішніх органів людини), *ендометрій* (внутрішній слизовий шар матки) тощо. Характерною рисою цього префікса є те, що він приєднуються винятково до основ латинського або грецького походження.

Префіксоїд гіпо- в урологічній термінології має багато значень, але найчастіше «порушення, розлад, зниження того, що названо твірною основою»: *гіпостенурія* (низька щільність сечі), *гіпоспермія* (зменшення кількості сперми в еякуляті), *гіпоплазія нирки* (вроджена анатомічна патологія, коли розміри нирки зменшені).

Префіксоїд гіпер- у медичному термінотворенні вживається доволі часто й має значення найвищого ступеня виявлення кількісної та якісної ознаки, яку названо в мотиваційній основі, наприклад: *гіперазотемія* (підвищений вміст у крові азотистих шлаків), *гіперстенурія* (стійке зростання ВЩС понад 1,030) тощо.

Аналіз вживання дериваційних компонентів гіпер- і гіпо- дозволяє стверджувати, що ці префікси вступають в антонімічний зв'язок, що можна проілюструвати наступними прикладами: *гіперплазія – гіпоплазія, гіпертрофія – гіпотрофія* тощо. Характерною рисою цих префіксів є те, що вони приєднуються виключно до основ латинського або грецького походження.

Префіксоїд пара- в урологічній термінології має значення «поряд, біля, навколо»: *паранефрит* (захворювання, яке

характеризується запаленням навколониркової жирової клітковини під дією різноманітних чинників), *парафімоз* (защемлення головки статевого члена навколо вінцевої борозни), *парацистит* (запалення тазової клітковини навколо сечового міхура) і под.

Префіксоїду полі- властиве значення «багато, понад» і в урології – так само: *поліурія* (діурез понад 2 л на добу), *полікістоз* (розвиток великої кількості кіст), *поліорхізм* (наявність додаткового яєчка з однієї або обох сторін) та ін. Іноді можемо спостерігати поєднання в одному терміні одразу декількох префіксів, наприклад: *полімегакалікс* (природжені множинні шароподібні чашечки нирки).

Висновки і перспективи. Встановлено, що морфологічний спосіб творення посідає провідне місце в системі української урологічної термінології, забезпечуючи її кількісне збагачення, семантичну диференціацію та системність. Найбільш продуктивним різновидом морфологічної деривації є суфіксальний спосіб, представлений широким спектром суфіксів і суфіксоїдів, які репрезентують узагальнені значення патологічних процесів, станів, дій, інструментів та результатів медичного втручання. Значну роль у формуванні урологічних термінів відіграють також префікси та префіксоїди, переважно грецького й латинського походження, що уточнюють локалізаційні, кількісні, якісні та оцінні параметри позначуваних понять. З'ясовано, що в сучасній урологічній терміносистемі активно функціонують іншомовні дериваційні компоненти, які, частково втрачаючи первинне лексичне значення, набувають афіксального статусу й інтегруються в український словотвірний простір. Водночас у межах цієї терміносистеми простежується чітка диференціація між власне афіксами, суфіксоїдами та префіксоїдами, що засвідчує складну ієрархію морфологічних засобів та потребу їхнього детальнішого теоретичного осмислення. Аналіз засвідчив також наявність синонімічних і антонімічних відношень між окремими дериваційними компонентами, що сприяє формуванню внутрішньої системності урологічної термінології. Перспективи досліджень убачаємо в поглибленому вивченні словотвірної синонімії та варіантності урологічних термінів, зіставному аналізі морфологічних моделей у різних підсистемах медичної термінології, а також у дослідженні динаміки функціонування іншомовних дериваційних компонентів у сучасних фахових текстах. Окремий інтерес становить аналіз морфологічного термінотворення в синхронному та діахронному аспектах із залученням корпусних методів, що сприятиме глибшому розумінню процесів розвитку української медичної терміносистеми загалом.

Література:

1. Томіленко Л.М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
2. Селігей П.О. Етимологічний словник запозичених суфіксів і суфіксоїдів в українській мові. Київ: Академперіодика, 2014. 320 с.
3. Лях Т.О., Бхавмік Джугантор. Суфіксальний спосіб творення українських медичних термінів: досвід вивчення іноземними студентами. *Молодий вчений*. 2023. №5 (117). С. 93–96.
4. Малахова В.В., Самойленко О.В. Афіксоїдальні утворення у медичній термінології сучасної української мови. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах*: матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції. 2019. С. 112–114.

5. Самойленко О.В. Особливості української медичної термінології. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 13, Т. 1. С. 108–111.
6. Клименко Н.Ф. Вибрані праці. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. 728 с.
7. Содомора П. Греко-латинські префікси та їх відображення в українській філософській та медичній термінології. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2011. №709. С. 116–120.
8. Кочерга О. Префікси зі значенням завершеності дії в процесових термінах. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2011. №709. С. 10–13.
9. Chen L.H., Kageura K. Multilingualization of Medical Terminology: Semantic and Structural Embedding Approaches. *In Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference*. 2020, May. Pp. 4157–4166.

Pasieka A. Morphological method of forming urological terminological vocabulary

Summary. The article examines the morphological method of forming urological terminological vocabulary in modern Ukrainian as one of the leading mechanisms in the development of a sectoral medical terminological system. The productivity of suffixal, prefixal, and prefix-suffix derivational methods is analyzed, and the specific functioning of proper affixes, suffixoids, and prefixoids within the structure of urological terms is clarified. Particular attention is paid to word-formation models that ensure the nomination of pathological processes, diseases, clinical conditions, medical procedures, instruments, and treatment outcomes. It is established that within the urological terminological system the suffixal method of word formation is the most productive, being represented by both native and borrowed suffixes that perform classificatory, generalizing, and semantic-differentiating functions. The semantic load of the suffixes -ом(а), -іт/-ит,

-ія, -оз, -ізм, -ація, -ання, -ор/-ер is analyzed, and their role in the formation of nominal urological terminology is determined. It is shown that these formants ensure precision of nomination, terminological consistency, and the possibility of clear hierarchical organization within the field. The issue of the status of foreign word-formation components, which in scholarly tradition are interpreted either as root or affixal elements, is considered separately. The expediency of qualifying them as affixoids, with their division into prefixoids and suffixoids, is substantiated. It is proven that prefixes and prefixoids of Greek and Latin origin perform localizing, quantitative, qualitative, and evaluative functions, contributing to the internationalization and unification of the urological terminological system. The presence of derivational synonymy and antonymy is revealed, which ensures the internal orderliness and structural organization of the terminological corpus. The study concludes that the morphological method of word formation is a key factor in the development of Ukrainian urological terminology, while the use of foreign derivational elements occurs in accordance with the regularities of Ukrainian word formation. Prospects for further research are associated with the analysis of derivational variability and the functioning of urological terms in contemporary professional texts.

Key words: urological terminology, morphological method of word formation, word formation, suffix, prefix, affixoid, medical terminological vocabulary.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 07.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 03.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025